

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

תשלום עבור פרסום מודעות שגויות בעתון

תיק ממונות מס' 197-סא

נושא הדיון

צד א' טוען שצד ב' נשאר חייב לו סך של 4.400 ש"ח עבור כמה מודעות שפרסם בעתון לאחר שנגמרה שנה ששילם עליה מראש לפי הסכם חבילת פרסום, וכן נשאר חייב סך של 900 ש"ח עבור כמה מודעות שנתפרסמו בשנה הראשונה, ושלא שולמה כל תמורתן בגלל שינוי שנעשה בהן (מחצי עמוד כרומו לעמוד שלם בניר עתון) לפי בקשת צד ב'.

לגבי התביעה על מודעות שפורסמו לאחר תום השנה הראשונה, משיב צד ב' כי אינו חייב לשלם על רובן כדרישת צד א', משום שפורסמו ב"שחור לבן" בניגוד לבקשתו לפרסמן ב"שחור אדום", וע"כ אינו חייב לשלם עבורן. לטענתו, נוכח לדעת שמודעה ללא צבע מתאימה אמנם לפרסום מכירות, אך אינה משרתת את מטרת הפרסום העיקרית שלו, שהיא פרסום תדמיתי כדי לחזק את התדמית של החברה בעיני הלקוחות שיכירו את החברה כחברה שניתן לתת בה אימון. עוד הוא טוען שהמחיר שקבע צד א' עבור המודעות שפורסמו לאחר תום השנה הראשונה גבוה ממה שסוכם אתו בשנה הראשונה, ולטענתו כיון שהוא מצידו היה מוכן להמשיך את ההסכם לשנה נוספת, וצד א' הוא שע"כ את ההסכם, יש לחשב את החוב שלו כפי שסוכם אתו בשנה הראשונה. על תביעת ה-900 ש"ח משיב צד ב' שהוא הבין שלא יצטרך להוסיף עבור השינוי, ולא נאמר לו שיצטרך להוסיף, ואילו היה יודע שיצטרך להוסיף לא היה משנה. עוד הוא טוען שחלו שיבושי לשון בתחילת שנת הפירסום והובטח לו פיצוי, וכן תובע פיצוי נוסף על מודעה שהצבעים לא היו בדיוק כמבוקש.

צד א' משיב שאמנם לפרסום תדמיתי משתמשים במודעות עם צבע, אך הפרסום של צד ב' שימש גם לפרסום מכירות. עוד הוא טוען שגם אם מודעות ב"שחור לבן" לא הפיקו את מלוא התועלת הפרסומית, מ"מ גם בהן יש תועלת וע"כ חייב הנתבע לשלם עבורן עלות מודעות ב"שחור לבן". על גובה התשלום עבור המודעות לאחר תום שנת ההתקשרות ביניהם טוען הנתבע כי מאחר ולא נעשתה התקשרות לשנה נוספת מחיר המודעות הוא כפי שמשלם כל מזמין אחר. על דרישת הפיצוי על שיבושי הלשון טוען צד א' שאינו יודע מי הבטיח על זה

ו סותר מש"כ בחו"א ז"ק סי' כז סוף אות ו. ועי' אבן האזל שכירות פ"י ה"ד בדעת הראב"ד.

ואם השבח אינו בעין זכאכי צעה"ב, אלא שתולאות מעשיו גרמו להשביח נכסי צעה"ב, עי' בתוס' כתובות קח א ד"ה הא מני חנן, שהקשו מ"ש פורע חובו דמותר צמודר הנאה אליבא דחנן כיון שאינו יכול לתובעו ממנו, מלעשות לו מלאכה דאסור, והרי גם עצור המלאכה שעשה לו לא מני תבע ליה מיניה. ותיראו דהתם מדידיה לדידיה קמתהני אבל הכא גרמא בעלמא הוא. והקשה המהרש"א אמאי לא מני תבע ליה מיניה שכרו, שהרי אפי' יורד שלא צרשות ועושה מלאכת חצירו נותן לו מה שהנהו. ותירץ בפניי דהא מסקו תוס' לעיל דלא מיחייב אלא משום דהשבח בעין, משא"כ הכא דסתמא קתני דאסור לעשות לו מלאכה משמע דאיירי אפילו במלאכה שאין השבח בעין דלא מני תבע ליה. עיי"ש (ועי' מרדכי ז"מ סי' שמז דעמד אחד ופרנס דחנן אומר אבד את מעותיו אינו דומה ליורד, דיורד השבח שהשביחו בעין משו"ה מיחייב, אבל התם אינו בעין ומשו"ה פטור, ועי' מרדכי כתובות סי' רעג דלא השביחו לו שבח זכאכסי אלא שהלילו מגזיית בעל חובו ולא מידי יהיב ליה). וכ"כ שו"ת פרי תבואה ח"ב סי' נח בדעת תוס' ז"מ קיב ז ד"ה קלינא. ובחלקת יואב חו"מ סי' ט כתב עפ"י הנ"ל שפרסור שהביא קונים לסוחר שלא מדעתו אינו חייב לשלם לו שכרו.

ועי' זרכת שמואל ז"מ סי' כו אות ד וס' זכרון נלר מטעי עמי' שם זשס הגר"ח דאדבר עליך לשלטון דחשיב כסף לענין קדושין, י"ל דלענין יורד אינו חייב לשלם עצור זה, דהחיוצ ציורד אינו משום פועל אלא משום דיש לו שותפות בשבח, ואדבר עליך לשלטון אמנם נחשב פועל אבל שבח אין כאן בגוף הדבר.

לפ"י צנידון דידן שפרסם מודעה לחצירו ז"שחור לצ"ו באופן שחצירו לא בקש ולא רלה כיון שחצירו רלה את המודעה באדום, אפי' אם היה משביח את נכסי חצירו שבח בעין, גם אז הרי כתב הריטב"א בע"ז שדינו כיוורד צשדה שאינה עשויה ליטע, ואילו לדעת היד רמה הנ"ל כיון שגילה דעתו לפני כן שאינו רולה אינו חייב לשלם לו, מה גם צנידון דידן שהשבח של המודעה שהתפרסמה צעתון של צעה"ב וחולק צבתים, אינו שבח בעין זכאכי צעה"ב, והגם שיתכן שהיה לחצירו טובה מהמודעה ע"י ריבוי קונים, מ"מ אינו עדיף מפרסור שהביא קונים לחצירו שלא מדעתו שלדעת החלקת יואב אליבא דהפניי צדעת התוס' אינו חייב לשלם לו, אפי' לא כיוורד שלא צרשות, כיון שאין השבח בעין. ואע"פ שמדין פועל חשיב ממון כמו אדבר עליך לשלטון, מ"מ כיון שאין השבח זכאכי צעה"ב בעין, אינו חייב מדין יורד, וכמש"כ הגר"ד זשס הגר"ח (אך עי' להלן צדברי ידידי הדיין הגר"א כהן שליט"א שלהלכה לא קיי"ל כהפניי). ועי' שו"ת מהרש"ג ח"ג סי' קב שפרסור שלא מדעתו נותן לו שכרו משלם כנהוג צפרסרות וצשדכנות, אך לא נתבאר אם באופן כזה יש לו דין יורד או דין אחר.

ב. צנידון דידן שהמזמין מסר להדפסה מודעה שהיו צה שיבשי לשון צעצרית, אך לאחר הפרסום הראשון העמיד את העתון על הטעויות כדי שהם יתקנו אותן צפרסומים הצאים, והם לא תיקנו את המודעה כדצעי והמשיכו לפרסם אותה עם כמה שיבושים, כיון שהפרסום נועד צעיקר לתדמית של

החברה המפרסמת, הרי כשיש שיבושי לשון במודעה התדמית נפגעת. לפיכך טענת המזמין לודקת שעל צעל העתון לפנות אותו כפי שנוהגים בעתונים אחרים כשקורה טעות במודעה, במיוחד כשמטרת המודעה היא תדמיתית. ועל נזק כמו זה אין לצעל העתון זכות תביעה מעובדי הדפוס, אלא ח"כ צעל העתון הורה להם לתקן את כל השגיאות והם התרשלו ולא תיקנו.

ובתביעת המזמין על שיבוש בצבעים באחת המודעות שפרסם העתון, בנידון זה מתקבלת טענת צעל העתון שבצבעים הנוצרים ע"י המחשב קשה לדייק, וקורה לא אחת שהמחשב פולט צבעים שונים במקלט ממה שמופיע על גבי המסך של אותו מחשב עלמנו.

אברהם דוב לוי.

ב

דברי הריב"ז"א שהביא מעכש"ת, הם המה היסוד שעליהם אנו נריכים להתבסס בצדוננו, ולקצוע שכיון לצבעי המודעה ילאו אחרת מהמוזמן הוי כלצבו שחור במקום אדום וידו על התחתונה. אולם מה שכתב עפ"י דברי היד רמה צ"ב ששכמגלה דעתו מראש שאינו רוצה שיטעו חילנות בשדהו, פטור מתשלום, ואשר ע"כ בצדוננו כיון שגילה דעתו שאינו רוצה מודעה שחור לבן פטור לגמרי, לענ"ד יל"ע טובא בזה.

ראשית, כל נשכח שדין נותן לצצוע אדום ולצבעו שחור מקורו ממתניי צ"ק קא א וכל הראשונים פסקוהו להלכה. ובפשטות כשמבקש לצצוע אדום, הרי הוי גילוי דעת מפורש שאינו רוצה לצבע שחור, ובכל זאת חייבוהו הראשונים לשלם על צבע השחור כדין יורד שלא ברשות, וע"כ דצכה"ג לא מהני גילוי דעת מראש בכדי לפוטרו בתשלום [וטעם הדבר אבאר להלן].

והנה ברמב"ן צ"ב ד צ גס מצואר כעין יסוד דברי הרמ"ה בזה"ל: שאלו מתחלה צא לימלך ומיחה על ידו אינו ראשי ליגע בה, ואפשר שאינו חייב לו כלום אלא יטול עליו ואצניו. עכ"ל. וביאר הרשב"א צ"ב שם (וע"ע בתשו' ח"ד סי' נד וח"ו סי' קיא) בזה"ל: שאם מיחה צו צעל השדה הרי הנוטע הפסיד לגמרי וצעל השדה אומר לו טול עניך ואצניך, ואפילו צדה העשויה ליטע, עכ"ל. וכוונת חידושם הוא דאם מחה מתחילה יכול צעל השדה לומר ליורד טול עניך ואצניך אפ"י צדה העשויה ליטע, משא"כ אם לא מחה מתחילה ס"ל להנהו ראשונים שאין יכול לומר לו צדה העשויה ליטע טול עניך ואצניך [עי' רמב"ן ורשב"א צ"ב שם וב"מ קא].

ואם כנים אנחנו בזה הרי מחאה מראש לא מהני לפטור לגמרי אלא מהני לומר טול עניך, ולפי"ז הרי בצדוננו לא שייך לומר טול עניך, לא מיבעיא להנחה"מ סי' א ס"ק ז וסי' שעה סק"ב דצדצר דלא שייך להסיר לעצמו לא אמריי הכי, הרי פשוט שבצדוננו לא שייך להסיר, ולא מהני הגילוי דעת מראש, אלא אפ"י להקל"ה"ח סי' א סק"ו דשייך לומר טול עניך ואצניך בכה"ג לשיטת הראב"ד המוצא שם, מ"מ כלענ"ד לחדש שכל דברי הקל"ה"ח אמורים באופן שיש מה להסיר, אלא שאינו יכול להסירו לעצמו, וס"ל להקל"ה"ח דאע"פ שאין מה לעשות עם מה שהסיר מ"מ יכול צעל הנכס לומר לו טול מה שהצחת, מ"מ צענין עכ"פ שיכול לומר לו טול, משא"כ בצדוננו אין כלל מה להסיר כיון שהטובה וההנאה כבר נעשתה

ובטלה מן העולם, וא"א כבר לצטל את ההנאה והתועלת שבפרסומת, ובכה"ג נלענ"ד דאולי הקלוה"ח גם יודה שחייב דהרי לא יכול לומר לו טול [וקלט ראייה לזה מהמבואר ברמ"א סי' רסד שהעושה לחצירו טובה או פעולה חייב לשלם לו, ולא עלה על דעת אף אחד לומר שם שיכול לומר לעושה טול הטובה שעשית, ונלענ"ד לבאר משום שהתם אין מה ליטול וילע"ע].

ולפי דעת הרמב"ם המבואר בקלוה"ח הנ"ל שחז"ל עשו תקנה לטובת שניהם [האומן והבעלים] ולכן אינו יכול לומר לו בצעו שחור טול הצע, כיון שהתחשבו במצבו של האומן, שזה דבר שיכול לקרות, אי"כ שוב פשוט שה"ה צדדונו אינו יכול לומר לו טול, כיון שחז"ל תקנו לטובת האומן שישלמו לו גם במקרה שעשה טעות, וגילוי דעת מראש לא מהני רק בכדי שיוכל לומר לו טול ובכה"ג של צעו שחור קצצו חז"ל [לדעת הרמב"ם] שאין באפשרותו לומר טול.

רק מה שעדיין יש לעיין הוא לפי דברי הרמ"ה שהביא מעכש"ת, שצדצריו לא מבואר נקודה זו - שגילוי דעת מראש מהני רק שיוכל לומר טול וכו', ומשמע מדצריו לכאוי דפטור לגמרי, מה עוד שלכאוי ההכרח לבאר כן צדצריו, דהרי הרמ"ה כשלעצמו ס"ל דגם צדעה העשויה ליטע יכול לומר הצעלים טול עלך ואצניך ואפי' שלא גילה דעתו מראש, וכמבואר בטור סי' שעה ובסמ"ע ס"ק ב, וא"כ קשה לבאר צדדונו שמש"כ שכגילה דעתו מראש פטור, היינו רק שיכול לומר לו טול, דלזה לא בעינן גילוי דעת, ואפי' בלי גילוי דעת יכול לומר טול, וע"כ לכאוי שצדדונו לומר שפטור לגמרי, ולפי"ז הרי שוב לכאוי ה"ה צדדונו [שא"א לומר טול כמשנ"ת לעיל] לכאוי יוכל להיפטר לגמרי בכה"ג שגילה דעתו.

אמנם באמת ע"כ לחלק בין נדון הרמ"ה לנדונו, שהרי נדונו מפורש צמתני' שרין לשלם לו, ולא מהני גילוי דעתו שלא רוצה לצע שחור, וההפך לכך הוא לכאוי מה שכתב במחנ"א נזקי ממונ' סי' צ דדין הנאה שצאה לו לאדם צע"כ דכתב שם דפטור משום שא"א להכריח אדם לשלם כשמהניס אותו בניגוד לרצונו, ואיבו לא ניחא ליה בהנאה זו כלל, ומקשה שם ע"ז מדין אמר לצעו אדום וז"ל שם: ואין להקשות מנתן לצעו לצעו לו אדום ולצעו שחור שכתבו רש"י והרמב"ם ז"ל דנותן לו דמי הוצאתו ואע"פ שזה לא היה רוצה בשחור משום דסוף סוף נהנה שהרי השציה הנמר, דהתם שאני דכבר גילה דעתו בעל הנמר שרוצה להוציא ולהשציה אבל כל זמן שלא גילה דעתו מצי אמר ליה לא הייתי רוצה בהאי הנאה, אי"נ דהתם שאני משום דלא גרע מיורד לתוך שדה חצירו שלא צרשות דאם השצח יתר על ההוצאה נותן לו כל ההוצאה כיון דמתכוין להשציה לחצירו צממונו משא"כ צתחז אוכלין לתוך פיו של צהמת חצירו, וכה"ג חילק הש"ך סי' שא, עכ"ל. והנה האף אמנם שתיירו השני לא יעלה ארוכה לדברי הרמ"ה שכתב להדיא דגם ציורד לשדה חצירו מהני גילוי דעת צכדי לפוטרו, אולם תירוץ הראשון דהתם שאני שגילה דעתו שרוצה שיצצעו לו את הנמר, אז אע"פ שגילה דעתו שרוצה לצע אחר, מ"מ יש כאן גילוי דעת שרוצה בהנאה וצשצח, רק שצצע אחר לא מספק כ"כ את הנאתו ודו"ק. ולפי"ז מובן מדוע אף לדברי הרמ"ה [שהוכרחנו לבאר צדעתו שצגילה דעתו פטור לגמרי] מ"מ צצצעו שחור חייבים לשלם.

ואף שידעתי גם ידעתי שעדיין יש לעיין טובצא ציפוד תירוץ המחנ"א, מ"מ זה צרור שצעל כרחנו לחלק בין דברי הרמ"ה לדין צצעו שחור מבואר להדיא שחייבים לשלם, ואף שיש כאן גילוי דעת שאינו רוצה בצצע שחור, ויהיה הסבר החילוק מה שיהיה, מ"מ מוכרחים אנו לחלק צזה, וא"כ צדדונו א"א להשתמש עם דברי הרמ"ה צכדי לפטור את צעל החצרה מתשלום עצור הפרסום.

אלא שבוודאי א"א לדרוש ממנו תשלום מלא, אלא כדין יורד לשדה חצירו שידו על התחתונה, ולכאוי
 זכנו"ד לריך לשלם את ההולאה, וכיון שקשה מאד לאמוד בזמננו דבר זה בדיוק ולהתאים את האומד
 עפ"י כל דברי הפוסקים צמי' שו, נלענ"ד לריך לשלם שני שלים ממחיר עלות מודעה שחור לבן,
 וכמבואר בשו"ת שבות יעקב כמ"פ שמשפטים בשליש, ובש"ס מלינו זכמ"ק שמשלם דמי צר צול וביאר
 רש"י זכמ"ק דהיינו שני שלים.

ומה שרואה עמיתנו הדיין הגר"י ווייס שליט"א לחדש שכל דין נצטו שחור אמור צמיד, אצל צאוג לא
 שיך קנס ולא הוי בגדר פשיעה וכו', הנה צריטצ"א [הישנים] צ"מ סוף פרק שנים אוחזין כתב צתוה"ד
 להדיא בזה"ל: דקנסין ליה אפי' צאוג מפני שנינה וכל המשנה ידו על התחתונה, עכ"ל.

ומה שכתב מעכש"ת עפ"י דברי התוס' זכתוצות, הנה הלכה למעשה לא קיי"ל כדצריהס, וכמש"כ
 החלקת יואב חו"מ סי' ט, וכמש"כ הרמ"א סי' רסד שחייבים לשלם על כל טובה ופעולה, וכדצרי
 הראשונים כדין מלמד בן חצירו ואכ"מ, מה עוד שהמהרש"א (כתוצות קח סס) ביאר כדצריהס דלא
 כהפנ"י. מה עוד שמנהג כל צתי הדינים לחייב על סרסור ומתוון שעושה כן מצלי שנתצקש.

ובנדון המודעות עם צבושי הלשון, לענ"ד הגס שאכן לריכים לפלותו, מ"מ כיוס כבר לא נוהגים לפרסם
 מודעה נוספת על כל טעות קטנה, מה עוד שאת הטעות עשה בעלמו, ויכל גם לתקן בעלמו כפי שטענה
 מנהלת השיווק של העיתון כיון שהס היו מקבלים ממנו את המודעה מוכנה, והאף אמנס שגס הס יכלו
 לתקן זאת מ"מ כמדומני שקשה לחייבם צפרסוס נוסף צחנס, והראיה שגס הוא עלמו לא טען רק שהוצטח
 לו "פילו" ולא מודעה נוספת.

ואגב, צמה שטען שהפרסוס המוטעה של ארון 3 דלתות צמקוס 4 דלתות [או ליהפך] גרס לו עוול, יש
 לעיין אס לא סחר צזה טענת עלמו שכל מטרת הפרסוס שלו היא תדמיתית ולא פרסוס מכירתית, כי
 לתדמית לא משנה כ"כ ההצלל צין דלתות הארוכות, וא"כ הרי כיון שמטרת הפרסוס היא גם צכדי
 למכור, הרי וודאי נהנה מהמודעה צשחור לבן ולריך לשלם ע"ז.

ובנדון דרגות הגוונים צמודעה שלא ילאה צדקדקנות כפי המוזמן, הנה לענ"ד צראותי את המודעה
 המוזמנת ואת המודעה המפורסמת [שצתייהן הן מודעות יפות ומושכות עין], כמדומה שדרישת דיוק
 מירצי צזה היא לא תמיד מליאותית, ומעשים צכל יוס שיש שינוי קל צדרגות הגוונים, ומסופקני אס לריך
 כלל לפלות ע"ז.

יעקב אברהם כהן.